

7.94

Odkrivanje planinske zgodovine

Ob letošnji 130. obletnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva, predhodnika Planinske zveze Slovenije, je izšla knjiga Triglav je naš avtorja Dušana Škodiča, raziskovalca planinske zgodovine iz Medvod. V njej na podlagi nepričakovano odkritih arhivov na novo osvetljuje začetke organiziranega planinstva in alpinizma na Slovenskem. Delo je premierno predstavil na Slovenskem knjižnem sejmu v Ljubljani. Z njim se je pogovarjala Manca Ogrin iz PZS.

MAŠA LIKOSAR

Knjiga, ki jo je uredil Andrej Mašera, prinaša nazoren opis dejavnosti Slovenskega planinskega društva (SPD), v ozadju katerih so bila vse očitnejša in vse bolj groba nacionalna trenja, vane pa avtor domiselno vplete še zgodbo o simbolu slovenstva Triglavu. V središču drugega dela knjige je alpinizem z vrsto doslej neznanih zanimivosti o Klodwigu Tschadu, drenovcih in drugih ter o Julijskih Alpah, strahospoštovani Steni in načrtovanju zobate železnice na Triglav.

Pomenljiv naslov

Vandotova pripoved o junaškem Kekcu bi lahko bila tudi prenesena zgodba mladega SPD. Podobnost je skoraj prevelika, da bi bila povsem izmišljena, v uvodu ugotavlja Dušan Škodič, ki je za knjigo izbral pomenljiv naslov in tudi malce provokativno naslovnico. Fotografija dekleta, ki veselo kraca po Aljaževem stolpu, je nastala leta 1919, nekaj mesecev po razpadu monarhije. Počezan in razpadajoč stolp po Škodičevih besedah odraža realno stanje tedanjega planinstva in je bil v tistem trenutku še zelo oddaljen od slovenskega nacionalnega simbola.

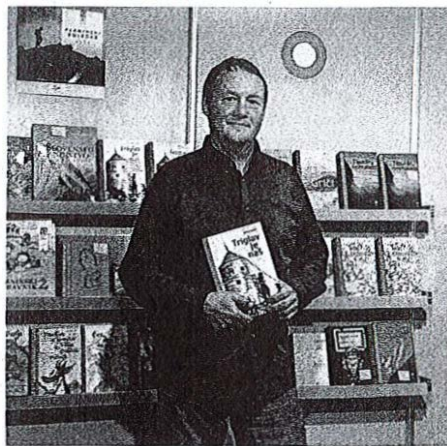
»Kratek in udaren naslov, ki je hkrati moto celotne knjige, v sebi skriva paradoks predzgodovine našega organiziranega planinstva in alpinizma pred razpadom monarhije. V primeru Slovencev in Nemcev, ki so se borili za naše gore, slika ni bila črno-bela. Seveda

je nacionalizem vse skupaj dvignil na popolnoma drugo raven in dejanja so postajala vedno bolj nesramna,« je dejal Dušan Škodič, ki v knjigi predstavi zakulisne zdrahe in medsebojna podkivanja, ohranjena v zapirnih dokumentih. »Hkrati pa je nesporno, da so oboji, tako Slovenci kot domači Nemci, ki so bili večinoma slovenskega rodu, deželo Kranjsko, njene gore in Triglav imeli za svoje.«

Kot poudarja avtor, namen knjige Triglav je naš, ki obravnava slovenski narod v povezavi z našimi gorami do konca prve svetovne vojne, ni poskus spreminjanja planinske zgodovine ali rehabilitacije zaslug ljudi, ki so izginili iz spomina, ker so postali pripadniki sovražnega naroda. Z njo želi zapolniti razpoke v času, da bo vse skupaj dobilo pravi smisel. Glavni razlog za osvetlitev začetkov organiziranega planinstva in alpinizma na naših tleh je bil po njegovih besedah preprost. »Nemške nevarnosti, ki je nekoč grozila, da bo germanizirala naše gore, ni že več kot sto let, naša planinska zgodovina pa se praktično že od razpada avstro-ogrske monarhije prikazuje olepšana in prečiščena,« pravi Škodič.

Tri leta podružnica

Nepričakovano odklopite obsežnega izgubljenega arhiva v Innsbrucku leta 2021 je pomagalo osvetliti večplastnost zgodovine našega planinstva in alpinizma, saj je bil celoten stari arhiv iz časa SPD uničen v požaru leta 1958, ko so pogoreli prostori PZS. Do dragocenega arhiva

Dušan Škodič je dobro znan ljubiteljem planinske literature, saj so pri Planinski založbi izšla že štiri njegova dela: razprodana zbirka zgodovinskih zgodb *Ljudje v gorah*, zbirka planinskih humoresk *Smeh z gora*, planinsko-zgodovinski vodnik *Meja na razvodnici in najnovejša knjiga Triglav je naš*. /Foto: Tina Dolž

je Dušan Škodič prišel v sodelovanju z Marijo Mojco Peternel, germanistko na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, tudi recenzentko knjige, ki je ob novih odkritjih prav tako izdala dve monografiji. Kot je dejal Škodič, je Peternelova iskala predvsem podatke o razvoju planinstva na naših tleh, on pa o Kranjski sekciji in o Klodwigu Tschadu. »Gradiva je bilo ogromno, večinoma napisanega v nemški gotiči, nekaj pa tudi v slovenščini.«

Kaj pa ga je kot laičnega raziskovalca planinske zgodovine ob odkritju arhiva najbolj presenetilo? »Najbolj presunljivo je bilo dejstvo, da je bil SPD na začetku skoraj tri leta podružnica Nemško-avstrijskega

planinskega društva DÖAV. Če bi to kdo nekoč na glas dejal, bi bilo zaradi nacionalnega boja za naše gore to skoraj bogokletno. Toda tako pristopni kot izstopni dokumenti, ki jih je poslalo vodstvo SPD v Avstrijo, to dokazujejo, saj so na njih podpisali vodilnih funkcionarjev. To je bil podatek, ki so ga naši predniki pred več kot stoletjem svojim naslednikom popolnoma zamolčali. Prav tako so bili pozabljeni alpiništni dosežki alpinistov na Kranjskem, ki so z njihovim najvidnejšim predstavnikom, Ljubljančanom Tschado, že pred prvo svetovno vojno spadali v sam evropski vrh,« je dejal o odkritjih.

V gore so najprej zahajali pastirji, nato divji lovci in vztrajni raziskovalci, potem se je v drznih posameznikih prebudila raziskovalna alpinistična sla. V drugi polovici 19. stoletja so vedno bolj zanimali za hojo v gore meščani, ki so jih imenovali turisti. Takrat so se pojavili tudi prizadevanja za ustanovitev prvega planinskega društva na naših tleh. Zakaj se je zalomilo, čeprav sta bili v ognju kar dve železi – Gorsko društvo Triglavski prijatelji iz Bohinja in Prijatelji gora iz Ljubljane? »Če se te danes bi zalomilo, bi danes lahko spadali med najstarejše planinske organizacije na svetu, tako pa smo zamudili praktično dvajset let do ustanovitve. Ob tem se moramo vprašati, aliso imeli gospodje v Ljubljani interes, da bi uradno potrdili svoje društvo,

kajti pravil niso spisali niti jih dali v potrditev. Medtem so pravila bohinjskih prijateljev ohranjena, bila so napisana, a zavrnjena s strani oblasti,« je pojasnil Škodič.

Prva kočja pod Triglavom

Plod kratkotrajnega sodelovanja med Triglavskimi prijatelji in Prijatelji gora je bila prva skromna kočica na Prohrib, postavljena leta 1871, nekaj metrov stran od današnjega Doma Planika. Sogovornika sta spregovorila o njeni usodi. »Otomar Bamberg se je leto prej podal na Triglav s spremljevalcem Edaudom Kraschovitzem, bohinjskim vodnikom Jožefom Škantarjem – Šestom, prisotna je bila tudi Šestova hči Rozalija, ki je bila evidentirana kot prva Slovenka, ki je prišla na Triglav. Bamberga je zanimala možnost izvedbe preprostega zavetišča na tistem mestu. Šest mu je dejal, da lahko to stori za petdeset goldinarjev. Za enako vsoto bi zavaroval in označil tudi pot na Triglav. Oboje je

konca prve svetovne vojne. V knjigi med drugim avtor za piše, da je Kranjska sekcija na SPD gledala kot na muho enodnevnico, a v resnici je bila vse kaj drugega kot to.

Več poglavij v knjigi, ki je opremljena tudi z bogatim slikovnim gradivom, je posvečenih Jakobu Aljažu, ki je z Dovjega vsak dan od blizu zrl na Triglav in je za razliko od planinskih funkcionarjev, ki so večino časa utrjevali obrambne položaje iz Ljubljane, zgrabil bika za roge, kot se je izrazil avtor. Zaradi jeze, ker slovenski planinci niso bili zaželeni v Dežmanovi koči, se je odločil, da bo pod Triglavom postavil slovensko kočjo, danes Triglavski dom na Kredarici, že prej, le dve leti po ustanovitvi SPD, pa je dal postaviti Aljažev stolp na Triglavu. Predstavila sta tudi vizijo Jakoba Aljaža, da bo nekoč na vrhu Triglava stal hotel, do njega pa naj bi vozil vlak.

V knjigi avtor med drugim osvetli vlogo profesorja Johanna Frischaufa, ki je

Dušan Škodič bo v soboto, 2. decembra, slavnostni govornik na podelitvi najvišjih priznanj Planinske zveze Slovenije na Ljubnem. Triglav je naš bo v središču pozornosti tudi na osrednjem dogodku festivala Alpske konvencije Brati gore 2023. Na mednarodni dangora, 11. decembra, se bo ob 18. uri v Knjižnici Franceta Balantiča Kamnik z Dušanom Škodičem in predsednikom PZS Jožetom Rovanom pogovarjal Matjaž Šerkezi.

s pomočjo sina res storil,« je opisal Škodič. Koče v nadaljevanju ni nihče vzdrževal, Bamberg jo je prodal avstrijskemu turističnemu klubu, a po nekaj letih so jo odkupili nazaj.

Konec monopola

Dotaknila sta se tudi zgodbe o Kranjski sekciji, ki je bila ustanovljena leta 1874 v Ljubljani, ter gonilni silki sekcije Dragotinu Dežmanu, ki ga Škodič označi za prototip narodnega odpadnika, saj četudi je bil človek mnogih talentov, mu niso oprostili nemškega obdobja. Kranjska sekcija je dala v slovenskih gorah zgraditi več planinskih koč, posvetila se je tudi nadelavi planinskih poti. Z ustanovitvijo Slovenskega planinskega društva 27. februarja 1893 se je končal nemški monopol v naših gorah in hkrati nastopil nacionalni boj za slovenski obraz gora, ki je trajal vse do

že leta 1874 pozival, da je pomembno ustanoviti lastno planinsko društvo. Preučil je življenjsko pot in pomen nemškega alpinista Klodwiga Tschade, o katerem do zdaj nismo veliko vedeli, pa je bil pred prvo svetovno vojno verjetno najboljši alpinist pri nas. Zanimanje vzbudi poglavje o gorskem vodniku Janezu Koširju, prvem Slovencu, ki je dokumentirano že leta 1908 preplezal Nemško smer v Severni steni Triglava, v spremstvu znanih avstrijskih alpinistov Franza Zimmerja in Gustava Jahna. Piše o prvih alpinistih, ki so se podali v Triglavsko severno steno, biliso iz Avstrije in Nemčije, takoj za njim pa fantje in dekleta, ki so živeli na Kranjskem. Izvemo tudi, da je bila Ana Klauer prva ženska, ki je preplezala Nemško smer v steni, z bratom Emilom pa sta postala prvi mešani par, ki jima je to uspelo septembra 1909.

Knjigo je avtor premierno predstavil na Slovenskem knjižnem sejmu v Ljubljani. Z njim se je pogovarjala Manca Ogrin iz PZS. /Foto: Tina Dolž